

21 февраль –

Халыкара туган тел көне

Шигырь
сөйлүм
туган
телемдә

Үз телемдә шигырь укыйм,

Үз телемдә сөйли алам.

Туган җирем, туган илем,

Мин бит синнән илһам алам.

Хәтта кошның да туган теле

бар,

Теле булганның гына иле бар.

Бабаларымның иң зур мирасы,

Чиксез галәмнең гүя моңы син.

Яшә мәңгегә

И туган телем,

Былбыл моңыдай,

*Һәркемнең бар мәңгелектән
Дөньяга бар булган көне.
Кайсы чорда, кайчан микән
Халкыбызның туган көне –
Туган телнең туган көне?
Илнең теле ачылган көн,
Жанга моңнар тулган көне,
Илаһи вә илһамлыдыр
Туган телнең туган көне.*

Ш.Галиев

Организация
Объединенных Наций по
вопросам образования
науки и культуры

1999 нчы елның ноябрендә, Бангладеш дәүләте тәкъдиме белән, ЮНЕСКО Генераль конференциясе, ЮНЕСКОга кәргән илләр һәм Берләшкән Милләтләр оешмасы

21 февраль көнен Туган тел көне дип игълан итте.

Беренче мәртәбә ул 2000 нче елның 21 февралендә Парижда ЮНЕСКО штаб-квартирасында тантаналы рәвештә билгеләп үтелде.

Ни өчен Халыкара туган тел көне итеп 21 февраль билгеләнгән соң?

Эш шунда: 1952 нче елның 21 февралендә Пакистанда банглы теленә дәүләт теле статусы таләп итеп көрәшкән 5 студент үтерелгән була. Билгеле булганча, Пакистанның көнчыгыш өлеше соңрак Бангладеш бәйсез дәүләтенә әйләнә.

Ана теле бер булыр

*Көндәлек тормышта без еш кына үзебез сөйләшә торган телне яки телләргә табиғый бер нәрсә итеп кабул итәбез. Гаять зур аһамияткә ия телебез тормыш-көнкүрешезнең аерылгысыз бер өлеше булып тора. Фикерләү, тәртип һәм үзебезнең тормышыбызның рәвешенә, ысулына әйләнә. Шуңа күрә дә без аның төп функциясен - нәкъ менә **аралашу һәм аңлашу функциясен** онытып эшибәрәбез. Бу тел - сабийлык, изге гаилә тәжрибәсе, башлангыч социаль мөнәсәбәтләр теле.*

*Дөньяда **6000** нән артык телдә сөйләшәләр. Аларның һәрберсе авазлар, мәгънәләр һәм грамматик кагыйдәләргә катлаулы системасыннан тора.*

*Халыкара туган тел көнендә **барлык телләр дә тигез** дәрәжәдә итеп таныла, чөнки һәр тел кеңе халәтенә бердәнбер җавап һәм без сакларга тиеш **тере мирас** булып тора.*

Коитиро Мацуура – ЮНЕСКО Генераль директоры

*Жир йөзөндә бүгенге көндә 6000 тел бар
диң исәпләнә. Шулардан иң күп санлы
кешеләр тарафыннан кулланыла
торганы — кытай теле, бу телдә
1,2 млрд кеше сөйләшә,
инглиз телендә — 478 млн,
хинди телендә — 437 млн,
испанда — 392 млн,
рус телендә — 284 млн,
гарәптә — 225 млн,
португалда — 184 млн,
француз телендә 125 млн кеше сөйләшә.*

*Туган телләр була бер
генә –*

*Туган телнең кадрен
бел генә.*

*Татар теле – туган тел,
Безнең газиз булган тел.*

*Әти-әни, әби-бабай
Безне сөя торган тел.*

Шәйхи Маннур

Организация
Объединенных Наций по
вопросам образования
науки и культуры

- Татар теле – ЮНЕСКО тарафыннан бөтендөнья халыкара аралашу теле дип саналган 14 телнең берсе:

*ИНГЛИЗ, НЕМЕЦ,
ФРАНЦУЗ, ИСПАН,
ИТАЛЬЯН, ПОРТУГАЛ,
ГАРӘП, ФАРСЫ,
РУС, КЫТАЙ,
ТӨРЕК, ЯПОН,
ҺИНД, ТАТАР ТЕЛЛӘРЕ*

- Татар телен белгән кеше 30 дан артык төрки халык белән жиңел аңлаша һәм аралаша ала

Туган тел көне белән Татарстан Республикасы Дәүләт Советы Рәисе

Ф.Х. Мөхәммәтшинның котлавы

Бүген бездә зур бәйрәм – Туган тел көне. Республикабызда ул һәр ел саен бөек татар шагыйре Габдулла Тукайның Туган көнендә билгеләп үтелә. Тукаебыз заманында телебезне хөрмәтләп-сөеп, "И туган тел, и матур тел, Өткәм-әнкәмнең теле! Дөньяда күп нәрсә белдем, Син туган тел аркылы.", - дип язган иде...

Кадерле татарстанлылар!

Бүген бездә зур бәйрәм – Туган тел көне. Республикабызда ул һәр ел саен бөек татар шагыйре Габдулла Тукайның Туган көнендә билгеләп үтелә. Тукаебыз заманында телебезне хөрмәтләп-сөеп,

"И туган тел, и матур тел,

Өткәм-әнкәмнең теле!

Дөньяда күп нәрсә белдем

Син туган тел аркылы.", - дип язган иде...

Туган тел халыкның тарихын, рухын, ерак гасырлардан буыннан-буынга күчеп килүче гореф-гадәтләрне чагылдыра. Ул – житди һәм сакчыл мөнәсәбәткә лаек, һәрьяклап сакланырга һәм үсәргә тиешле зур хәзинә. Сабый чактан алып өлкән яшькә кадәр туган телгә мэхәббәт, аның аһәңе белән хозурлану, мәдәният жәүһәрләренең кадерен белү мөһим. Дуслык белән дан тоткан Татарстан жирендә йөздән артык милләт вәкиле яши. Мондый төрлелек республикабызга кабатланмас милли төсмер өсти. Татарстанда яшәүче халыклар арасында күпгасырлык аңлашу һәм хөрмәт традицияләре, туганлык һәм татулык хөкем сөрә. Татарстан Республикасы Президенты, Парламенты һәм Хөкүмәтенең тел өлкәсендә алып бара торган нигезле сәясәте республикада дәүләт милли сәясәтенең аерылгысыз өлешенә әверелде, ул ватандашларыбызның туган телне саклау һәм киләчәккә үстерү буенча сәяси һәм граждани хокукларын тәмин итү турында Төп закон нормаларының һичшиксез үтәлүенә нигезләнгән. Татарстанда законнар белән дә, гамәлдә дә һәр кешенең үз туган телен белү һәм туган телдә ирекле аралашу, мәдәният хәзинәләре белән таныш булу, үз халыкның тарихын өйрәнү хокукый тәмин ителгән. Республикада милли мәктәпкәчә балалар учреждениеләре чөлтәре үсә бара. Халыкның этник төркөмнәре өчен милли-мәдәни үзәкләр, үзешчән театрлар, китапханәләр һәм якшәмбе мәктәпләре эшли, халык ижаты ярминкәләре һәм фестивальләре үткәрелә, фольклор бәйрәмнәр һәм йолалар яңартыла, традицион һөнәрчелек һәм кәсепчелек торгызыла...

Без тел һәм милләтара аралашу өлкәсендә позитив тенденцияләрнең алга таба туплану зарурлыгына нык ышанабыз, чөнки халыкларның этномәдәни тәңгәллеген, туган телләрен, мәдәни үзенчәлекләрен саклап калу, шулай ук яшь буынны борынгы бабаларның иң яхшы гореф-гадәтләренә турылык рухта тәрбиялү һәр милләтнең иң зур бурычы.

Кадерле татарстанлылар!

Туган тел көне — һәркайсыбызга үзәбезне туган халыкыбызның бер өлеше итеп тою мөмкинлеген бирә торган бәйрәм. Тел — бер милләт вәкилләрен берләштерә торган, бербөтен итә торган ышанычлы корал ул. Газиз әниләребезнең бишек жыры яңгыраган, дөньяга иң беренче авыз салган һәм аны танып белергә өйрәткән тел!

Бәйрәм белән сезне, кадерле татарстанлылар! Туган тел көне белән!

Тел –

халык күңеленең

кыңгыравы.

Ә кыңгырау -

кагылмасан, чыңламый.

Ф. Яруллин

383 тел бөтенләй юкка чыгарга мөмкин. Мәсәлән, Силең Дини телендә 1 кеше, Африка урманнарында яшәүче ючи кабиләсе телендә 5 кеше генә сөйләшә.

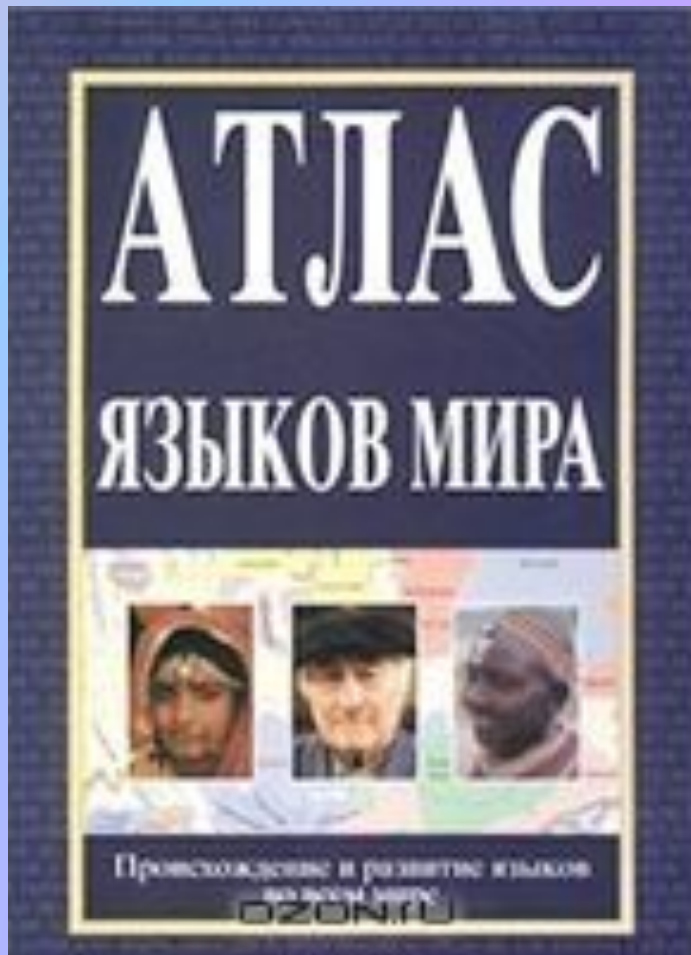
Белгечләр якындагы йөзъеллыкта барлык телләрнең 95% ы яшәүдән туктар дип фараз итә. Мәсәлән, бер ел эчендә 10 тел юкка чыга дигән фикер бар.

Европа илләрендә 123 телдән тугызы юкка чыккан, егерме алтысы югалу алдында тора, тагын 38 телгә шундый ук куркыныч яный.

- List of languages:**
- [Abaza](#)
  - [Abkhaz](#)
  - [Advge](#)
  - [Agul](#)
  - [Ainu \(Kuri\)](#)
  - [Ainu \(Sakhalin\)](#)
  - [Akhvakh](#)
  - [Akkala Saami](#)
  - [Alabugat Tatar](#)
  - [Aleut \(Western, Commander Islands\)](#)
  - [Alutor](#)
  - [Andi](#)
  - [Archi](#)
  - [Arman](#)
  - [Avar](#)
  - [Bagvalal](#)
  - [Baraba Tatar](#)
  - [Bashkir](#)
  - [Belarusian](#)
  - [Bezhta](#)

Дөнья телләре атласы

Атлас языков мира.
Происхождение и
развитие языков во
всем мире

И туган тел,

и матур тел,

Әткәм-әнкәмнең

теле.

Г.Тукай

*Туган җирем – Идел буе,
Һәркемнең бар туган иле.
Туган җирем кебек назлы,
Жырмай моңлы татар
теле.*

*Яндың да син, туңдың да син,
Нишләтмәде язмыш сине.
Дөньяда күп нәрсә күрдең,
Әй мөкатдәс татар теле,
Әй син батыр татар теле!*

Наҗар Нәҗми

*И минем жандай
кадерлем
И жылы, тере телем!
Х.Туфан*

*Татарча да яхшы
бел,
Русча да яхшы бел,
Икесе дә безнең өчен
Бик кирәкле, затлы
тел.*

Шәйхи Маннур

*Туган тел ул –
Бездан соң да
Яшар өчен туган тел.
Бүгенгедан киләчәккә
Дәшар өчен туган тел.
Дәрдмәнд*

*Тел ул – буыннан-буынга
ана сөте белән күчә
килгән һәм күчәчәк
мөкатдәс бер мирас.*

*Тел, ниһаять, туган ил,
туган эңир ул.*

Х. Сәръян

*И минем җандай кадерлем,
И жылы, тере телем.
Кайгылар теле түгел син,
Шатлыгым теле бүген.
Тик синең ярдәм белән мин,
Тик синең сүзләр белән
Уйларың йөрәккәемнең
Дөнъяга әйтә беләм.*

Х. Туфан

*Кил, өйрән, и туган, бер башка
телне,*

*Бүтән телләр белү – яхшы
һөнәрдәр.*

*Катыштырма вә ләкин телгә
телне,*

*Тел уйнатмак наданлыктан
әсәрдәр.*

*Тел дигэн дэрья бар,
Дэрья төбендэ мэрэжэн бар.
Белгәннэр чумын алыр,
Белмэгэн карап калыр.*

Нэкий Исәнбәт

Тел ачылгач , үз телеңдә әйтә алсаң
“Әни” дип,

Тел ачылгач , үз телеңдә әйтә алсаң
“Әти” дип,

Күзләреңә яшьләр тыгылмас,
Туган телең әле бу булмас.

Соң минутта үз телеңдә әйтә алсаң
“Әни” дип,

Соң минутта үз телеңдә әйтә алсаң
“Әти” дип,

Күзләреңә яшьләр тыгылыр
Туган телең әнә шул булыр.

Зөлфәт